

**UJEDINJENI
NARODI**

Engleski

**Vijeće za gospodarska
i socijalna pitanja**

Distribucija

Redovna
E/C.12/1/dodatak 73
30. studenoga 2001.
Original: Engleski

**Zaključna opažanja Odbora za gospodarska, socijalna
i kulturna prava: Hrvatska. 30.11.2001.
E/C.12/1/dodatak 73. (Zaključna opažanja / komentari)**

Kratice konvencije: CESCR¹
ODBOR ZA GOSPODARSKA, SOCIJALNA
I KULTURNA PRAVA
Dvadeset i sedmo zasjedanje
12. – 30. studenoga 2001.

**RAZMATRANJE IZVJEŠĆA ŠTO SU IH DRŽAVE STRANKE PODNIJELE
U SMISLU ČLANAKA 16. I 17. UGOVORA**

Zaključna opažanja Odbora za gospodarska,
socijalna i kulturna prava

HRVATSKA

1. Odbor za gospodarska, socijalna i kulturna prava razmotrio je uvodno izvješće Hrvatske (E/1990/5/Add.46) o provedbi Međunarodnoga ugovora o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima² na svome 69., 70. i 71. zasjedanju od 12. – 20. studenoga (E/C.12/2001/SR.69-71) i prihvatio, na 83. i 84. zasjedanju 28. studenoga 2001., sljedeća Zaključna opažanja:

A. Uvod

2. Odbor pozdravlja uvodno izvješće države stranke, koje je bilo pripremljeno u skladu sa smjernicama Odbora.
3. Odbor cijeni visoku kvalitetu pismenih i usmenih odgovora koje je dala država stranka, kao i otvorenost dijaloga s izaslanstvom u koje su bili uključeni i vrhunski stručnjaci. Pozdravlja spremnost izaslanstva da osigura daljnje

¹ CESCR, Committee on Economic, Social and Cultural Rights – Odbor za gospodarska, socijalna i kulturna prava

² International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights – Međunarodni ugovor o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima. U daljnjem tekstu: Ugovor

informacije u pisanom obliku kao odgovor na pitanja koja su ostala otvorena tijekom dijaloga.

B. Pozitivna gledišta

4. Odbor pozdravlja čin preuzimanja države stranke šest velikih međunarodnih ugovora o ljudskim pravima, uključujući Ugovor i temeljne konvencije o ljudskim pravima Međunarodne organizacije rada³. Primjećuje sa zadovoljstvom da, u skladu s *Člankom 140.* revidiranoga Ustava države stranke, međunarodni ugovori kojih je država stranka, uživaju prvenstvo nad domaćim zakonima te da mogu biti izravno primjenjivani u domaćim sudovima. Pozdravlja i činjenicu što su se u nekim slučajevima sudskih postupaka sudionici pozivali na Ugovor. Također pozdravlja napore koji se čine u smislu osposobljavanja sudaca na polju primjenjivih standarda međunarodnih ljudskih prava. Osim toga, pozdravlja i vrlo jasno nabranje mnogih gospodarskih, socijalnih i kulturnih prava u revidiranom Ustavu.
5. Odbor sa zadovoljstvom primjećuje da mnogi od zakona iz razdoblja prije nezavisnosti i mnoge od mjera poslije stjecanja nezavisnosti bivaju nadopunjavani amandmanima ili zamjenjivani novim zakonima koji bolje udovoljavaju načelima međunarodnih ljudskih prava. Doneseni su ili poboljšani zakoni kojima se izvjestan broj specifičnih tipova nasilja prema ženama proglašava prekršajem koji državnom odvjetniku⁴ omogućuje provođenje krivičnog postupka *ex officio*, a nacionalna politika promicanja jednakosti spolova za razdoblje 2001. – 2005. i predloženi amandmani na izborne zakone, imaju među svojim ciljevima i promidžbu političkoga sudjelovanja žena. Osim toga, Odbor pozdravlja nedavni amandman na bivši *Članak 210.* Zakona o radu, kojim se propust poslodavca da isplati plaće svojim zaposlenicima unutar 30 dana, priznaje kao pravovaljana osnova zaposlenicima da krenu u štrajk.
6. Odbor primjećuje da se država stranka koristi međunarodnom pomoći s obzirom na složena pitanja demokratizacije, ljudskih prava, preustroja i razvoja, koja djeluju na uživanje mnogih gospodarskih, socijalnih i kulturnih prava. Primjećuje da države donatori i međunarodne i regionalne udruge osiguravaju povećane programe pomoći. Pozdravlja suradnju između države stranke i Ureda Visokoga povjerenika za ljudska prava.

C. Čimbenici i teškoće koje priječe provedbu Ugovora

7. Odbor priznaje činjenicu da je Hrvatska u stanju tranzicije te da se oporavlja od oružanoga sukoba, što uzrokuje složene socijalno-gospodarske, političke i druge teškoće u provedbi prava koja proizlaze iz Ugovora, uključujući slom sustava socijalne skrbi, akutne razine nezaposlenosti i popriličnu štetu

³ **International Labour Organization (ILO)** – Međunarodna organizacija rada

⁴ **public prosecutor** – državni odvjetnik; javni tužitelj

nanesenu državnoj fizičkoj infrastrukturi. Jedna je od ostavština rata visoka razina nasilja, i fizičkog i verbalnog, u javnim i privatnim sferama života. Taj je problem nasilja, uključujući nasilje usmjereno prema ženama, članovima sindikata i članovima izvjesnih etničkih grupa, dodatno zaoštren slabim gospodarstvom.

8. Odbor primjećuje da su mnogobrojne interno i eksterno razmještene osobe stvorile dodatne pritiske na sredstva/resurse države stranke. Odbor također primjećuje visoki omjer starijih osoba koje žive u državi stranci ili se u nju nastoje vratiti, a koje postavljaju visoke zahtjeve u odnosu na obujam proizvodnje razmjerno smanjenoga gospodarski aktivnoga stanovništva, i to kroz mirovinski i sustav zdravstvene zaštite te kroz druge programe socijalne skrbi.

D. Glavni predmeti zabrinutosti

9. Odbor zabrinuto primjećuje da se mjere za promicanje etničkoga sklada čine neodgovarajućima ili zapriječenima stalnom primjenom diskriminatorских zakona, politika poslovanja i prakse. Zabrinut je izvješćima prema kojima se nadležni organi ne bave na odgovarajući način privatnim diskriminacijskim postupcima ili etnički motiviranim nasiljem.
10. Odbor zabrinuto primjećuje da se mnogi razmješteni etnički Srbi nastavljaju suočavati sa zakonskim i administrativnim teškoćama pri pokušaju ponovnoga stjecanja vlasništva nad svojim bivšim domovima. Odbor je također zabrinut zato što – premda proces povratka u domovinu i preseljenja etničkih Srba počinje pokazivati znakove poboljšanja – rezultati i ritam njihova povratka i rješavanja zahtjeva u pogledu vlasništva i stanovanja u odnosu na zahtjeve drugih raseljenih Hrvata, otkrivaju da se Srbi nastavljaju suočavati s pretjeranim zaprekama svome povratku. Odbor je duboko uznemiren time što su rečene zapreke rezultirale kršenjem prava mnogih Srba u smislu *Članaka 2. i 11. Ugovora*.
11. Odbor izražava posebnu zabrinutost time što davanje državljanstva prema Zakonu o hrvatskom državljanstvu⁵ (1991.) nije bilo provođeno prema poštenim i objektivnim nediskriminirajućim kriterijima koji se temelje na predratnom boravištu i vezama s Hrvatskom, što je dovelo do naglašenoga favoriziranja etničkih Hrvata. Odbor zabrinuto primjećuje da nemogućnost dokazivanja stalnoga boravka negativno utječe na mogućnost dobivanja hrvatskoga državljanstva osoba iz pojedinih manjinskih grupa koje su napustile Hrvatsku tijekom rata i žele se vratiti u nju.
12. Odbor je duboko zabrinut razmjerom nezaposlenosti u državi stranci i nastalim uvjetima u kojima značajan dio stanovništva ne može uživati u svome pravu na rad, osobito u područjima s velikim brojem povratnika. Odbor

⁵ **Law on Croatian Citizenship** – Zakon o hrvatskom državljanstvu

je, također, zabrinut izvješćima o diskriminaciji pri zapošljavanju na temelju spola, starosti i etničkoga podrijetla.

13. Odbor izražava zabrinutost time što su žene općenito zaposlene u slabije plaćenim poslovima nižega statusa i slabo zastupljene u javnoj službi i upravi. Nastavlja se stanje nepostojanja zakonske zabrane spolnoga uznemirivanja na radnom mjestu. Usprkos pozdravljenom uključivanju spolnoga nasilja u reformirani Kazneni zakon (1999.) i prekršajnoga bračnog silovanja i nasilja u obitelji u Obiteljsko pravo (1999.), nepostojanje podizanja razine osjetljivosti na takve zločine unutar policije i pomanjkanje djelotvornih postupaka za rješavanje tih zločina, ostavlja žene s malo praktične zaštite protiv nasilja u kući.
14. Odbor je zabrinut time što Hrvatska slovi kao glavna tranzitna točka trgovine ljudima, osobito ženama. Odbor žali što nije zaprimio nikakve informacije o prirodi, razmjeru ili uzrocima fenomena trgovine ljudima.
15. Odbor je uznemiren zbog velikoga zaostatka neriješenih slučajeva pred sudovima, procijenjenoga na 1 milijun slučajeva u zemlji s oko 4.8. milijuna stanovnika, što priječi pristup pravdi. Odbor je, također, zabrinut time što se mnoge sudske presude koje idu u korist manjina, osobito etničkih Srba, ne provode od strane odgovornih izvršnih ustanova/agencija. Prepreke s kojima se suočavaju mnogi etnički Srbi u pogledu stanarskih prava i teškoće s kojima se susreću tražeći zadovoljštinu kroz sudove, ilustrira osobito Aplikacija br. 45943/99, *Rudan protiv Hrvatske*, o kojoj je odluku nedavno donio Europski sud za ljudska prava.⁶ Činjenice iz toga slučaja prikazuju zakonske i administrativne prepreke što očekuju srpsku obitelj koja podnosi tužbu zbog jednostranoga okončanja stanarskih prava. Iako je Europski sud za ljudska prava proglasio taj slučaj nedopustivim *ratione temporis*, Odbor primjećuje da su se detaljno izneseni događaji iz toga slučaja zbivali od 1992., kada je Ugovor bio na snazi u Hrvatskoj, te da situacija tvrdokorno ustraje i danas.
16. Odbor zabrinuto primjećuje da su zakonski kriteriji za osnivanje radničkih sindikata nepravedno uski te da ne udovoljavaju Članku 8. Ugovora. Zabrinjava ga i to što je traženi minimalan broj zaposlenika koji je potreban za formiranje radničkog sindikata, suviše restriktivan.
17. Odbor zabrinuto primjećuje da ne postoje pouzdani podaci spomoću kojih bi država stranka mogla odrediti najzapoostavljenije i najmarginiliziranije grupe.
18. Odbor je zabrinut zbog pada kvalitete općega standarda življenja u državi stranci, koji je dijelom proistekao iz gospodarske nestabilnosti, visokih razina nezaposlenosti, neisplaćivanja plaća mnogih radnika, neutjeranih mirovinskih davanja Hrvata prije nezavisnosti te iz ratnih razaranja vitalne infrastrukture i naselja koja još nisu obnovljena. Odbor je zabrinut time što se čini da su

⁶ **European Court of Human Rights** – Europski sud za ljudska prava

mnogi obnoviteljski pothvati nesrazmjerno odlazili u korist određenih etničkih grupa.

19. U pogledu prava na obrazovanje, Odbor pohvaljuje skoro ostvarenje univerzalnoga i besplatnoga obveznog osnovnog obrazovanja, u skladu s *Člankom 14.* Ugovora. Zabrinut je, međutim, izvješćima prema kojima neka djeca iz određenih manjinskih grupa, osobito romskih, i djeca stranaca bez dokumenata ne mogu pohađati školu. Odbor je zabrinut zbog izvješća prema kojima se nastavni program i udžbenici koji se koriste u školama pogrdno osvrću na manjinske grupe.

E. Prijedlozi i preporuke

20. Odbor traži od države stranke da provede sveobuhvatnu reviziju pojave svih oblika diskriminacije u smislu *Članka 2.* Ugovora i prouči odnosne odredbe međunarodnih ugovora o ljudskim pravima kojih je država stranka, osobito Međunarodnu konvenciju o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije⁷ i Međunarodni ugovor o građanskim i političkim pravima⁸. Preporučuje poduzimanje neophodnih mjera, uključujući zakonodavnu reformu, kojima će svim manjinskim grupama biti osigurano uživanje prava na cijelom teritoriju, bez diskriminacije, u skladu s *Člankom 2.*
21. Odbor traži od države stranke poduzimanje djelotvornih mjera za ubrzanje povratka i reintegracije u hrvatsko društvo svih hrvatskih izbjeglica bez diskriminacije, osobito etničkih Srba, kroz ubrzan povrat njihovih stambenih nastambi, određivanje odgovarajućega alternativnog smještaja ili isplaćivanje naknade tamo gdje povrat vlasništva nije moguć, kako je to Odbor pojasnio u svome Općem komentaru⁹ br. 7 o pravu na odgovarajući stambeni smještaj.
22. Odbor traži od države stranke da uspostavi objektivne kriterije za odobravanje državljanstva onima koji žele dobiti državljanstvo, a osobito onima koji su otišli tijekom rata i žele se vratiti u Hrvatsku, bez obzira na etničko podrijetlo, te da Zakon o hrvatskom državljanstvu bude dopunjen i izmijenjen u skladu s time.
23. Odbor potiče državu stranku da ustraje u svojim naporima na polju smanjivanja nezaposlenosti i promicanja poduzetništva. Dok to čini, država stranka trebala bi osigurati da sve takve mjere, uključujući osposobljavanje budućih zaposlenika i zapošljavanje tražitelja posla kod potencijalnih poslodavaca, budu poduzete na nediskriminirajući način.

⁷ **International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination** – Međunarodna konvencija o ukidanju/eliminiranju svih oblika rasne diskriminacije

⁸ **International Covenant on Civil and Political Rights** – Međunarodni ugovor o građanskim i političkim pravima

⁹ **General Comment No. 7** – Opći komentar / osvrt br. 7

24. Odbor čvrsto preporučuje državi stranci provedbu sveobuhvatne revizije položaja žena u svim aspektima života, kao članica obitelji, kao radnica i javnih djelatnica, a u svrhu procjenjivanja situacija u kojima se žene nalaze u nepovoljnom položaju, te donošenje odgovarajućih zakona i političkih smjernica koje će se pozabaviti njihovom nejednakošću.
25. Odbor preporučuje državi stranci donošenje mjera prema kojima će spolno uznemirivanje na radnom mjestu biti krivično gonjiv prekršaj.
26. Odbor proporučuje da sve sadašnje i buduće političke smjernice, zakoni i prakse budu revidirani u svjetlu njihova mogućega djelovanja na žene, te da se poduzetim mjerama onemogući nepovoljan položaj žena.
27. Odbor preporučuje državi stranci da u svoje drugo periodično izvješće uključi detaljne informacije o prirodi, razmjeru i uzrocima trgovanja ljudima, do kojega dolazi na njezinu teritoriju.
28. S obzirom na vrlo veliki broj osoba pogođenih na području stambenih prava, dobivanja državljanstva i drugih pitanja što proizlaze iz rata i posljedica nezavisnosti, Odbor je mišljenja da bi teret što leži na sudskom sustavu mogao biti značajno smanjen prihvaćanjem nediskriminacijskih zakona i usklađivanjem zakonskih i administrativnih postupaka u skladu s njima.
29. Odbor preporučuje državi stranci da pruži opsežnu obuku o ljudskim pravima članovima svih profesija koje izravno sudjeluju u promicanju i zaštiti ljudskih prava, uključujući suce, odvjetnike, policiju i vojsku. Upoznavanje Ugovora trebalo bi biti dijelom takve obuke.
30. Odbor čvrsto preporučuje državi stranci da revidira svoje kriterije za osnivanje radničkih sindikata u skladu s *Člankom 8.* Ugovora i odgovarajućim konvencijama Međunarodne organizacije rada (ILO), kojih je stranka.
31. Odbor traži od države stranke da ubuduće strukturira prikupljanje podataka na način koji će omogućiti jasno određivanje najzapostavljenijih i najmarginiziranih grupa u društvu. Poziva državu stranku da provede analizu svih svojih zakona, političkih smjernica i praksi u smislu procjenjivanja njihovih učinaka na te grupe, osobito u pogledu onih područja koja najizravnije utječu na njihove osnovne životne uvjete kao što su zapošljavanje, povrat stambene imovine, preseljavanje, stanarska prava, zdravstvena zaštita, primanje u državljanstvo i obrazovanje.
32. Odbor preporučuje državi stranci da pojača svoje napore na rješavanju pitanja visoke stope nezaposlenosti.

33. Odbor preporučuje državi stranci da hitno nastavi svoje pregovore s relevantnim tijelima kako bi osigurala da Hrvati koji su uplaćivali mirovinske doprinose prije stjecanja nezavisnosti mogu imati koristi od svojih mirovina.
34. Odbor preporučuje državi stranci da pažljivo istraži moguće posljedice svojih planova privatizacije dijelova nacionalnog sustava zdravstvene zaštite na najzapostavljenije i najmarginiliziranije sektore društva, uključujući, posebno, nezaposlene i podzaposlene, beskućnike i one koji žive u siromaštvu.
35. Odbor poziva državu stranku da osigura sadržaj obrazovanja koji je, u skladu s *Člankom 13.*, stavak 1., Ugovora, usmjeren na jačanje poštovanja ljudskih prava i temeljnih sloboda, na omogućivanje djelotvornoga sudjelovanja svih osoba u slobodnom društvu te na promicanje razumijevanja, tolerancije i prijateljstva.
36. Odbor preporučuje poduzimanje neposrednih koraka kojima se svoj djeci koja borave na teritoriju države stranke, bez obzira na njihovo etničko podrijetlo ili status njihovih roditelja, omogućuju pohađanje škole i zaštita od diskriminacije.
37. Odbor traži da se obrazovni nastavni program u školama, na svim razinama, preispita s obzirom na obučavanje o ljudskim pravima, međusobno razumijevanje, toleranciju i prijateljstvo, u skladu s *Člankom 13.* Obratno, svaki obrazovni materijal koji je diskriminacijski ili ponižavajući prema drugima, treba odstraniti. Predlaže da se država članica u takvoj obrazovnoj reformi rukovodi *Općim komentarom br. 13*, Odbora, o pravu na obrazovanje i njegovim *Općim komentarom br. 1* o pravima djeteta u smislu ciljeva obrazovanja.
38. Odbor čvrsto preporučuje državi stranci uspostavljanje inkluzivnog postupka kroz koji se mogu uzimati u obzir i stajališta nevladinih udruga tijekom pripremanja budućih izvješća. Sljedeće bi izvješće trebalo široko cirkulirati između svih zainteresiranih sektora koje treba pridobiti za unos odnosnih podataka.
39. Odbor čvrsto preporučuje državi stranci da svima naširoko razglasi sadašnja zaključna opažanja, uključujući vladine agencije i sudstvo, te izvijesti Odbor o koracima koji su poduzeti na njihovu provođenju u svome drugom periodičnom izvješću.
- 40. Odbor traži od države stranke da svoje drugo periodično izvješće podnese do 30. lipnja 2006.**

